

1 (א) וַיִּשָּׁק לְבִן בְּבֹקֶר וַיִּנָּשֶׁק לְבָנָיו וּלְבָנוֹתָיו וַיְבָרֶךְ אֹתָהֶם וַיֵּלֶךְ וַיֵּשֶׁב לְבֵן לְמַקְוֹ (ב) וַיַּעֲקֹב הֵלֵךְ לְדַרְכּוֹ וַיִּפְגְּעוּ בוֹ מַלְאָכֵי אֱלֹהִים :

Early in the morning, Laban kissed his sons and daughters and bade them good-by; then Laban left on his journey homeward. 2 Jacob went on his way, and angels of God encountered him. 3 When he saw them, Jacob said, "This is God's camp." So he named that place Mahanaim. •(Gen 32:1-3)

The interpretation of this is that when someone has a holy man such as Jacob in his home, wouldn't it be proper to be positively influenced by his good deeds and wisdom and to realize through him [the message of the verse] *He who keeps company with the wise becomes wise* (Prov. 13:20)? But it was not so, and when Jacob left, Laban returned to his original place, i.e., to his wicked opinions and character traits; a swindler and a lover of wealth. But Jacob went on his way, for the true righteous man and Torah scholar goes ["walks"] from his original place to greater stations, and as they said [bBerakhot 54a] "Torah scholars have no rest in this world or in the World-to-Come" for they grow higher and higher each day. And so immediately [in the continuation of Gen. 32:2, we read of Jacob that] *angels of God encountered him* etc. Understand this

לב (א-ב) וַיֵּשֶׁב לְבֵן לְמַקְוֹ, וַיַּעֲקֹב הֵלֵךְ לְדַרְכּוֹ. פְּרוּשׁ, כִּי מִי שֵׁשֶׁשׁ לוֹ אִישׁ קָדוֹשׁ כְּיַעֲקֹב בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, הֲלֹא רְאוּי לְהִתְבַּשֵּׁם מִמַּעֲשָׂיו וְהִתְקַמְתּוּ וּלְקַיֵּם בּוֹ הַוֵּלָדֶת אֶת חֻקֵּי הַשָּׁמַיִם (מַשְׁלֵי יג ט), וְלֹא כֵן הָיָה, וְכֹאשֶׁר הֵלֵךְ יַעֲקֹב שָׁב לְבֵן לְמַקְוֹ הָרְאשׁוֹן, הִינּוּ מַצְבּוֹ הַרְעָה בְּדַעוֹת וּבְמַדוּת, נִפְאֵר וְאוֹהֵב מְמוֹן. וַיַּעֲקֹב הֵלֵךְ לְדַרְכּוֹ, שֶׁהַצְדִּיק וְתַלְמִיד חֻכֵּם הַאֲמִתִּי הוּא הוֹלֵךְ מִמַּקְוֹ הָרְאשׁוֹן לְמַעְלֵי גְדוּלוֹת, וְכִמּוֹ שֶׁאֲמָרוּ (בֵּרַכּוֹת סד.) 'תִּלְמִידֵי חֻכְמִים אֵין לָהֶם מְנוּחָה בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא', שֶׁמִּתְנוֹסְפִים מֵעֲלֵה וּמֵעֲלֵה מִיּוֹם לַיּוֹם, וּמִיָּד וַיִּפְגְּעוּ בוֹ מַלְאָכֵי אֱלֹהִים וְהִבְנִי.

2 ספר בראשית פרק יח (ג) וַיֵּלֶךְ יְדוּד כַּאֲשֶׁר כָּלָה לְדַבֵּר אֶל אַבְרָהָם וְאַבְרָהָם שָׁב לְמַקְוֹ:

When the LoRD had finished speaking to Abraham, He departed; and Abraham returned to his place. (Gen 18:23)

When the Lord had finished speaking to Abraham, He departed; and Abraham returned to his place – This alludes to the dictum of the Sages of blessed memory (bShabbat 127a): "Hospitality is greater than receiving the face of the Divine Presence." Here Abraham was busy being hospitable to guests. Then he went to speak with the Divine Presence and [afterwards] returned to his place, that is to say he moved to his higher station which he had occupied earlier. But if it weren't for this [interruption by the Divine Presence] Abraham would move from high station to higher station; he is always walking and it could not be that he would return to his place.

(ג) וַיֵּלֶךְ יְדוּד כַּאֲשֶׁר כָּלָה לְדַבֵּר, וְאַבְרָהָם שָׁב לְמַקְוֹ. הוּא נִמְזָן לְמַה שֶׁאֲמָרוּ ז"ל (שַׁמַּת קנח.) 'גְּדוּלַת הַתְּכַנּוּת אוֹרְחִים מְקַבֵּלֵת פְּנֵי הַשְּׂכִינָה'. וְהִנֵּה אַבְרָהָם הָיָה עֹסֵק בְּהִתְכַנּוּת אוֹרְחִים, אִם כֵּן קָשָׁה לָדַבֵּר עִם הַשְּׂכִינָה וַיֵּשֶׁב לְמַקְוֹ, הִינּוּ שֶׁהֵלֵךְ לְמַדְרַגָּה גְּדוּלָה שֶׁהָיָה לוֹ מִקֵּדָם. אֲבָל לֹא זָה הָיָה אַבְרָהָם הוֹלֵךְ מִמַּעְלָה אֶל מַעְלָה, וְהוּא הוֹלֵךְ תָּמִיד, וְלֹא יִסְכָּן עָלָיו שֵׁשֶׁב לְמַקְוֹ.

3 ספר דברים פרק לב (א) הָאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם וְאֲדַבְרָה וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ אֲמָרִי פִּי: (ב) יַעֲרֹף כַּמֶּטֶר לִקְחֵי תִזַּל כִּטְל אֲמַרְתִּי כִשְׂעִירִים עָלַי דָּשָׁא וְכַרְבִּיבִים עָלַי עֵשֶׂב: (ג) כִּי שֵׁם יְדוּד אֶקְרָא הַבּוֹ גִּדְל לֹא-לֵהִינוּ:

Give ear, O heavens, let me speak; Let the earth hear the words I utter! 2 May my discourse come down as the rain, My speech distill as the dew, Like showers on young growth, Like droplets on the grass! 3 For the name of the LoRD I proclaim; Give glory to our God! (Deut 32:1-3)

For the name of the Lord I proclaim. In Sifri (chapter 3) [we read that] the angels mention [the Tetragrammaton] after three words, so Moses said, "It is enough for me to be at a seventh of the angels' [level]," and therefore he mentioned it after twenty-one words [In the Hebrew for this verse, twentyone words appear before the Tetragrammaton is mentioned]. And thus we find in the chapter *Gid Hanasheh* (bHullin 91b) that Israel mentions it after two words; this is referring to the collective, but the angels are singletons who do not cause each other to ascend [to higher levels], that is, they do not affect one another, and that is what He [God] answered (bShabbat 89a) [when the angels asked that they receive the Torah instead of Israel]: "Does murder occur amongst you, etc.?" For as a class they [the angels] are singletons who do not need each other and do not ascend through [membership in] the community. Not so with man; he needs his fellow and as Ben Zoma said (bBerakhot 58a), "Adam, etc." Therefore the Torah's *telos* is the collective and the communality in which each individual is affected by his fellow and ascends through him. Therefore the community ascends more than ten times as much as the individual, for [otherwise] Moses should have mentioned [the Tetragrammaton] after ten times two words, i.e., twenty words, but he mentioned it after twenty-one words.

כִּי שֵׁם ה' אֶקְרָא. בְּסִפְרֵי (פ"ג טו) שֶׁמַּלְאָכִים מְזַכְרִים אֲחֵרֵי שְׁלֹשׁ תְּבוּת, וּמַשָּׁה אָמַר דִּי לִי שְׂאֵהָה אֶתִּיד מִשְׁבַּעַה בְּמַלְאָכִים, לְבֵן הַזְּכִיר אֶתֶר עֲשָׂרִים וְאַחַת תְּבוּת. לְכֵן מִצְאֵנוּ בְּפֶתֶחַ גִּיד הַנֶּשֶׁה (סוּלִין ס"ב) שֶׁיִּשְׁרָאֵל מְזַכְרִין אֶתֶר שְׁפֵי תְּבוּת, הוּא תְּכַלֵּל, אֲבָל מַלְאָכִים אֶתֶר פְּרִטִּים שֶׁאֵינָן מִתְעַלִּין זֶה מִזֶּה, וְזֶה, שֶׁאֵינָן נִתְפַּעְלִין מִזֶּה אֶל זֶה. וְזֶה שֶׁהַשֵּׁבִיב כְּלוּם רְצִיחָה יֵשׁ בָּכֶם וְכוּ' (שַׁמַּת פ"ט). שֶׁבְּקִלְיוֹתָם הֵמָּה פְּרִטִּים, שֶׁאֵינָן צְרִיכִין זֶה לְזֶה וְאֵינָן מִתְעַלִּין עַל זֶה הַקְּבוּץ. לֹא כֵן הָאָדָם, הוּא צְרִיךְ לְתַבְּרוֹ, וְכִמּוֹ שֶׁאֲמַר בֵּן זֹמָא (בֵּרַכּוֹת נ"ח) אָדָם הָרְאשׁוֹן וְכוּ'. לְכֵן תּוֹרָה פְּקִלְתָּהּ הוּא הַקְּבוּץ וְהַפְּקִלְיוֹת שֶׁנִּפְעַל כָּל אֶתֶד מִתְּבָרוֹ וְנִתְעַלָּה עַל יְדוֹ. לְבֵן הַכָּלֵל מִתְעַלָּה יוֹתֵר מִשְׁעֲשֵׂה פְּעֻמִּים מִתְּבָרוֹ, שֶׁבְּעֲשֵׂה פְּעֻמִּים מִשְׁפֵּי תְּבוּת הָיָה צְרִיךְ לֵהִיּוֹת לְמַשָּׁה לְהַזְכִּיר אֶתֶר עֲשָׂרִים תְּבוּת, וְהוּא הָיָה מְזַכֵּר אֶתֶר עֲשָׂרִים וְאַחַת תְּבוּת.

4 Meshekh Hokhmah on Deut 31:29

Judgment of a single individual person varies depending on whether he lives in a place of the righteous or of the wicked, and also times differ, for a person is greatly affected by the behavior of others and [by] the world's sense of righteousness and justice... the individual person can only be judged with a view towards the general ways of people in respect to the time and the place.

כי הנה עיניך פקחות על כל דרכי בני אדם לתת לאיש בדרךיו וכפרי מעשיו (ימינו לנ יט). הפננה, כי לשפט איש פריטי ויחיד, אינו דומה מל שהוא במקום צדיקים למקום רשעים, וכן הזמנים אינו דומה, כי הרבה נתפצל האדם מהליכות זולתו והרגשת המבל בצדק ומשפט. עד כי ברבות

הזמנים גם האדם אינו מרגיש על אשר עשו מסלות בלבבו לאט לאט אךחות המבל ונדברת בני האדם, כמו שאמר 'צבנים שוקו מים' (לוי י יט), וכן לתוכן עלילות לו יצקה לתוך פליות ולב וסבות ומצעדי צביר אשר הביאו להרע, והדבר מרגש בלבב כל איש משפיל.

לכן אמר 'אשר עיניך פקחות על כל דרכי בני אדם' בקלל הליכות הזמן והמקום, קשתבוא במשפט לתת לאיש בדרךיו וכפרי מעשיו, כי לא תדין האדם הפרטי, רק בהשקיף על כל דרכי בני האדם בקלל בצדק הזמן והמקום.

5 Meshekh Hokhma on Ex 12:21

the holy places are not grounded in religion, but rather in the nation and its roots. As [in the case of] Mount Moriah, where Adam was created (Sanhedrin 38b), and there Abraham sacrificed Isaac (Gen. 22), and so it was chosen by a prophet [as the site of the Temple]. Religion only writes about the site that the Lord your God will choose (Deut. 12:5). As for Mount Sinai, the place of religion, as soon as the Divine Presence left it, the sheep and cattle could ascend it (Ex. 19:13) God forbid that emotions mislead us to attribute any image to religion. Rather the significance of Jerusalem, and all the Land of Israel, and Mount Moriah is built upon their relation to our fathers, the roots of the nation; and to unite the nation, so that all emotions be directed to the unity of the nation. And this is a very deep homily, and there is not room here to expand.

והנה יש להאריך, שכל מקומות המקדשים אין יסודם מן הדת, רק מהאמה והשנשים, כמו הר המוריה שמשם נברא אדם, ושם הקריב אברהם את יצחק, וכן נבחר על פי נביא, ובדת לא כתוב רק 'מקום אשר יבחר ה' (מביט י יט). והר סיני, מקום הדת, כיון שאספקלה שכינה מקומו יצלו צאן ובקר (לוי י יט). שחלילה מהרגשות לא יתעו ליחס לדת

אינה ציור, רק ירושלים וכל ארץ ישראל והר המוריה כנויים על התייחסותם לאבותינו שרשי האמה, והתאחדות האמה לשושלה, שכל ההרגשות יהיו רק להתאחדות האמה. וזה דרוש עמוק, אין כאן מקום להאריך.

6 Meshekh Hokhma on Haftorah of Devarim

That

you come to appear before Me, who asked that of you? Trample My courts no more; bringing oblations is futile; Incense is offensive to Me. New moon and sabbath, Proclaiming of solemnities, assemblies with iniquity; cannot abide. (Isaiah 1:13)

לא תוסיפו הביא מנחת שוא קמרת תועבה הוא כי נכו לא אופל און (הקריה נשים 6 יט). הענין, דמצאנו לרבותינו דיל בקרות (י יט) על תענית שאין בה מפורשי ישראל אינו תענית, שהרי חלקנה ריחה רע ומצאן משוב עם פסקי הקטרה וכו'. הרי דדבר הפחות בעצמיותו, בכל זאת קשהוה מתקרב באגדה קלית הוא מתבטח ומועיל להוציא ריש גנות מן הספקנים האחרים.

מן הדבר הזה, אם קל אחד בפני עצמו יש לו מדה פחותה, וה כלי, וזה בעל לשון הרע, וזה בעל כעס, כשהוא באחד אחר או יאספק מריוחן ויחבשם כל אחד מחביו, זה ילמד מזה לפשו הונו, וזה לנח מנגוה, וזה על שם יקשה, אבל אם פלם מסמימם על תכונה רעה אחת, הלא או תחזקה מוסריותם, ומן קורי עכביש יהיו

פגותות גולה, על זה אמרו פזר לרשעים וזה לנח וכו', כי הוא תרפי לריעותא משם אחר, כל אחד מתוק חברו, והרי טרפה גמורה, וזה ברור.

והנה ענין הפקדש הוא לאחד קליות ישראל ולביתו אל מקום אחד, כמו שאמר (משנ 6 ג) הנה עמד וכו', נמצאו כל ישראל לבוין או לבים למקום אחד. ולכן שם

תמיד הנה התנהגה הנפיה, כמו שפנו עשרה נסים שצטוו בבית המקדש (שם כ"ה מ"א), ולמאות אף שכל פריטי בפני עצמו אינו ראוי להיות משעב פריטי בתוכה פריטיה בלתי טבחה, אבל זאת הנשאר בקללי מעם ישראל ראוי הוא להיות משעב בהשגחה נפיה, ששם אין פגם, שכלם מעלים ריש ניהוה, וזה בנראותו, וזה בצדקותו, וזה באהבתו לישראל, וזה במסת ידו, וזה בחזרתו.

בן בצדקו הכללי גם הפושעים משגחים ומעלים ריח. ור"י ק.

והנה מנחה אינה קרבה בשמפיין רק בנחיד (מנחות ד:). ובצבור באה מנחה, לפי שהצבור הוא בקליותו כמו יחיד, שהוא איש אחד, וכל אחד מוציל לתברו כמו שכל אבר מועיל לתברו וכיוצא בזה. לכן כיון שהפסידו מעלת האחדות, וכל אחד רצה לבלע לתברו, והיו פקציעי סודם ועמורה, אם בן כל אחד נבדל בפני עצמו, אם בן ילא תוסיפו הביא מנחת שוא.

וכן קטרה, שכל אחד מתבטח מחברו, וגם

החלקנה ריחה ניהוה. אבל כשכל אחד מפזר בפני עצמו, הלא קטרת תועבה היא, כמו שהיא בפרטיותה, שחלקנה ריחה רע, ויהינה ריחה רעה וכו' (מנחות 6 ט), 'לי, ילא אוכל און ועצרה', שיהיה אספה מאונן, הינו שסיפיו פלן על תכונה אחת רעה.